

Sammanfattning av docentföreläsning 18 november 2019 – Marie Sjölund

ÄR DET KOKTA FLÄSKET REDAN STEKT? HUR SER DET EGENTLIGEN UT PÅ ANTIBIOTIKAFRONTEN?

Sedan upptäckten av penicillinet 1928 har antibiotika kommit att bli ett oerhört viktigt verktyg inom den moderna sjukvården. Antibiotika fyller också en viktig funktion på djurhälsosidan för att behandla sjuka djur. Dessvärre håller vi på att förlora detta viktiga verktyg eftersom bakterier har utvecklat resistens mot antibiotika. Resistens förekommer naturligt men resistensutvecklingen har skyndats på genom en inte alltid så ansvarsfull användning av antibiotika på både human- och djursidan under en längre tid. Till exempel har låga doser av antibiotika i fodret till djur använts för att förbättra tillväxt och produktivitet samtidigt som brister i skötsel och miljö kunnat maskeras. Sedan Sverige som första land 1986 förbjöd antibiotika till djur i tillväxtbefrämjande syfte har bransch, myndigheter och akademi gemensamt arbetat med att förbättra miljö- och skötselfaktorer för att klara en uppfödning av friska och produktiva djur utan stöd av lågdoserad antibiotika.

För att kunna följa effekten av det förebyggande djurhälsoarbetet och behovet av antibiotika över tid är system för uppföljning nödvändiga. I Sverige har försäljningen av antibiotika för djur sammanställts årligen sedan 1980. Försäljningssiffrorna visar på en stadig minskning av försäljningen av antibiotika. Detta pekar på en förbättrad djurhälsa då friska djur inte behöver behandlas.

Hur står sig då den svenska antibiotikaanvändningen i ett internationellt perspektiv? För att kunna göra sådana jämförelser krävs standardiserade sätt för att samla in och redovisa data. Sedan 2011 publicerar den europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) standardiserad försäljningsstatistik från allt fler länder för varje år. Dessa jämförelser visar att antibiotikaanvändningen för livsmedelsproducerande djur i Sverige är bland de lägsta i Europa. Trots redan jämförelsevis låga försäljningssiffror fortsätter dessutom försäljningen att minska i Sverige. Till skillnad från andra länder så domineras försäljningen av antibiotika i Sverige av injektionsläkemedel för behandling av enskilda individer medan antibiotika för behandling av hela djurgrupper i foder eller vatten är vanliga i andra länder.

Försäljningsstatistiken säger dock inte så mycket om hur den faktiska användningen ser ut eller om det är skillnad i användningen mellan olika djurslag. I dagsläget saknas sådana uppgifter för en jämförelse mellan länder. Forskningsstudier avseende antibiotikaanvändning till gris har dock visat på stora skillnader mellan länder där användningen till svenska grisar var lägst. Dessa studier har även möjliggjort mer detaljerade analyser av användningen till olika åldersgrupper av grisar samt vilka substanser som används. I en del länder var andelen antibiotika som av världshälsoorganisationen WHO klassas som kritiskt viktiga för humansidan relativt hög

medan vanligt penicillin som påverkar färre bakteriesorter var den mest använda substansen i de svenska besättningarna.

För vissa sjukdomar som orsakas av bakterier känsliga för penicillin finns dock indikationer på nedsatt effekt av behandlingen. Eftersom penicillin upptäcktes för längesedan saknas basfakta om hur penicillin omsätts i grisar. Detta kan innebära att doseringen av penicillin inte är tillräcklig för att behandlingen ska vara effektiv. Korrekt dosering av antibiotika utgör ytterligare en viktig pusselbit i klok antibiotikaanvändning som innebär effektiva behandlingar med minskad risk för resistensutveckling. Här behövs fler studier.

Vi har kommit långt i Sverige med att minska behovet av antibiotika genom att förbättra djurhälsan. I många andra länder är dock tiden knapp för att ha tillgång till effektiva antibiotika för behandling av infektionssjukdomar på djursidan. Här krävs krafttag för att minska onödig användning av antibiotika samtidigt som åtgärder görs för att förbättra djurhälsan. Det kokta fläsket är inte redan stekt men det brinner i knutarna.